

AJUNTAMENT D'ARENYS DE MAR

*FESTES DE
SANT ZENON*

1979

Portada: Diapositiva de BLAS CANDAU.

IMP. SANTA MARIA

II CENTENARI DE L'ESTUDI DELS PILOTS D'ARENYS DE MAR

En el marc d'una situació municipal democràtica, ens disposem els arenenyencs a celebrar la Festa Major de Sant Zenon.

Que tot sigui gaudi i esplai. Des del repicar enjogassat de les campanes, fins la modesta aportació del més humil firaire. Un cant esperançat al nostre pervindre com a poble. D'un poble modern i culte, on hi regni la convivència, el respecte mutu, i una càlida solidaritat.

Fa poc, menys de tres mesos, que hem iniciat la gestió dels afers públics de la vila. No podem, per aquest obvi motiu, presentar-vos cap balanç, però sí esmentar que des de l'Ajuntament es treballa per part de tots, amb bona voluntat i entusiasme, si bé, condicionats per unes realitats ineludibles i una evident escassetat de mitjans, que volem i esperem superar.

Ens alegra i esperona que tots us sapigüeu convocats a la Festa, però també al treball que fa grans els pobles. No volem eludir, ni molt menys, els nostres deures, però sí subratllar que en certa mesura l'empresa és de tots.

Que cada any, quan arribin aquestes diades, poguem constatar que Arenys avança i està en el bon camí del seu millorament.

Com a gent arrelada profundament a la terra arenyenca, us fem arribar el nostre vibrant: Glòria a Sant Zenon!

JOAN-ENRIC GARCIA i FERRER
Alcalde

Arenys de Mar, juliol de 1979.

La tasca de recuperació i de revitalització de les festes populars, sobretot quan van lligades a fondes arrels tradicionals, com és el cas de la Festa Major de Sant Zenon, constitueix una preocupació fonamental, prioritària del nostre Ajuntament.

Sortosament, en amples camps de la cultura, la festa, l'esport, a la nostra Vila les iniciatives i les preocupacions, els treballs i les realitzacions, han estat latents sempre, i darrerament, semblen entrar en una etapa de franca i esperançadora potenciació. L'elaboració d'aquest programa ha estat doncs, en gran proporció, una simple feina de recopilació, que oferim ara joiosament a tots els arenyencs, en nom de totes les Entitats organitzadores.

Els treballs històrics, literaris i fotogràfics que presentem, volen ésser també el primer signe d'un esforç de divulgació que ens proposem portar a terme, dels valors culturals autòctons, menystinguts durant l'etapa llarguíssima que estem superant, i que el poble ha de tornar a fer seus, per a recobrar així, el més íntim, el més nuclear de la seva personalitat.

EL CONSELL DE CULTURA

JOAN ENRIC GARCIA I FERRER

EL II CENTENARI DE L'ESTUDI DELS PILOTS D'ARENYS DE MAR

Per a nosaltres, els catalans, el descobriment de les Amèriques va venir, dia per dia, amb 286 anys de retard de la data de posar-hi la seva petja el corsari Colom.

La descoberta i la conquesta de les Índies Occidentals no fou considerada per la nació hegemònica com una empresa comú dels estats que després formaren la monarquia espanyola, sinó com a patrimoni privat de la corona de Castella. *Por Castilla y por León, nuevo mundo halló Colón*, es deia a la meseta i als ports andalussos. El *tanto monta* dels anomenats reis catòlics, era una fórmula transitòria per a frenar l'acció del rei de Sicília i després d'Aragó i fou en va que Ferran reivindicqués en el seu testament la part que li corresponia en aquelles conquestes, car els de la corona castellana no deixarien escapar, així com així, de les seves mans, el que s'havia obtingut inicialment amb l'ajuda de tots els altres regnes.

Seguí el monopoli dels súbdits de la corona de Castella, amb la *Casa de Contratación* de Sevilla i més tard també amb la de Càdiz. Els esforços del consell barceloní, els bons propòsits de Carles I i de Felip II, no serviren de res davant dels recels burocràtics i dels interessos creats pel sistema imperant. A voltes dóna molt a pensar com haurien anat la conquesta i l'aprofitament dels recursos del Nou Món si catalans, valencians i bascs hi haguessin pogut participar; i fins i tot, cal considerar com haurien pogut ser en tal cas les nacions que nasqueren al nou continent com a fruit de la conquesta.

No serviren pràcticament de res les tímides temptatives dels primers borbons per obrir pas als ports americans a tots els súbdits de la seva monarquia, amb els que en digueren *buques de registro*, ni les posteriors de Carles III, fins que aquest mateix rei amb la seva pragmàtica

de 12 d'octubre de 1778—ja hem dit que dia per dia era als 286 anys de la descoberta d'Amèrica—va donar fi al monopoli de les *cases de contratación* andalusses i obria els ports del Nou Món a tots els súbdits de la corona de les Espanyes, bé que encara s'ajornés uns pocs anys per als bascs.

La sobirana disposició de Carles III de l'any 1778, reparadora de velles injustícies, donà lloc a un redreç de l'economia catalana i, fins i tot, de la mateixa economia de les colònies d'Amèrica. I a Arenys de Mar, aquest racó de La Selva gironina, on el tràfec marítim tenia tanta importància, encara més. El nostre comerç marítim era esponerós des del segle XVI pel Mediterrà i per les altres mars d'Europa, havent fet algunes escapades més o menys ilegals a les Índies Occidentals, especialment a Cuba, Mèxic i Venezuela des de la primera meitat del segle XVIII, valent-se d'intermediaris i representants. Aleshores Arenys vivia cara a mar; el 36 per cent dels homes hàbils de la vila eren pilots, patrons o mariners, sense comptar-hi els grumets i aprenents; un 22 per cent treballaven en les cinc darassanes—quatre d'aquestes eren d'obra major—, com a mestres d'aixa i fusters de ribera; un 20 per cent més es distribuïa entre els aprenents de mestre d'aixa i en les altres activitats relacionades amb la navegació, com calafats, corders, velers, clavataires, ferrers, armers, tallistes, pintors i dauradors; la resta es dedicava al comerç i a petites activitats industrials i, en menys proporció, a l'agricultura i professions liberals; no fem compte dels escassos gaudins, dels diversos clergues i dels frares caputxins.

Signatura de Josep Baralt

Com era de preveure, a Arenys, la sobirana disposició de Carles III, ben aviat hi deixà sentir els seus efectes. A les naus arenyenques que seguien les seves rutes per les mars d'Europa i a les que feien el cabotatge peninsular, calgué sumar-hi altres 40 vaixells matriculats per a la carrera d'Amèrica.

L'any 1789 el Gremi de Mar i l'Ajuntament iniciaren les primeres gestions per a la construcció d'un port a Arenys, aprofitant els esculls del Portinyol; malgrat de que l'obra era molt necessària, les peticions d'aleshores no van donar resultat.

Les nostres darassanes, tingudes ja per les millors de Catalunya, reberen comandements d'arreu del litoral de Llevant on també es reberen

els beneficis de la justa bona voluntat del quart Borbó. Les indústries arenyenques gaudiren d'un més gran desenvolupament i se'n feren de noves, car s'exportaren al Nou Món les randes, mitges de seda i cotó, vels, indians, galons i cotonines. Al cloure's el segle XVIII, la vila augmentà els seus habitants en un 35 per cent i en poc temps es

Casa núm. 37 del carrer de l'Església on començà l'estudi dels Pilots l'any 1779.

construïren 300 cases més; teníem 27 fàbriques. Aleshores era l'època de les estadístiques i quan el nostre Ajuntament contestava els formularis acostumats li calia donar una explicació d'aquella explosió demogràfica i econòmica i hi afegia *la navegación a Indias ha sido el mayor motibo (sic) del aumento*; altrament, també li calia donar una explicació sobre el crescut nombre de matriculats de marina (exempts d'algunes impositcions) en proporció amb el restant cens de població i afegia que *la mayor parte embarcan para América*; i al contestar altres punts de les enquestes, sobre el treball dels veïns, ressaltava que ací *no se conoce la ociosidad*.

La navegació atlàntica exigia que els vaixells fossin ben governats; ja no n'hi havia prou amb els vells patrons, ni amb els primaris pilots de *caça i braça*, que havien après l'art de navegar amb la pràctica i una lleu envernissada de tècnica. Ara calia – i també ho exigien les disposicions legals – que la derrota fos a càrrec de qui tingués el títol facultatiu

de pilot, o sia amb l'art esdevingut ciència nàutica. En aquell moment en què se'ns obrien els ports d'Amèrica, a Catalunya no hi havia cap altra escola per a la marina civil que la que s'havia erigit 10 anys abans a Barcelona sota el patronatge de la Reial Junta de Comerç, ço que pels arenyencs els viatges i la residència dels estudiants a la capital del Principat representava inconvenients i sacrificis.

Per això es volgué resoldre un problema simplement local, sense ni pensar que el que s'anava a fer a la nostra vila seria quelcom potser superior a les seves possibilitats i sense preveure que l'Estudi dels Pilots tindria una repercusió fins i tot internacional. A petició d'alguns pares de família, l'aleshores poderosa Confraria de Sant Telm d'Arenys de Mar, que agremiava la gent de mar de la vila, es posà d'acord amb el prestigiós primer pilot arenyenc Josep Baralt i Torras i es començaren les gestions per a crear un Estudi dels Pilots; no podem saber la data de l'acord, ni quan fou cursada la petició per a obtenir la llicència d'ensenyament, bé que tot fa creure que les gestions s'iniciarien als darrers dies de febrer o els primers de març del 1779.

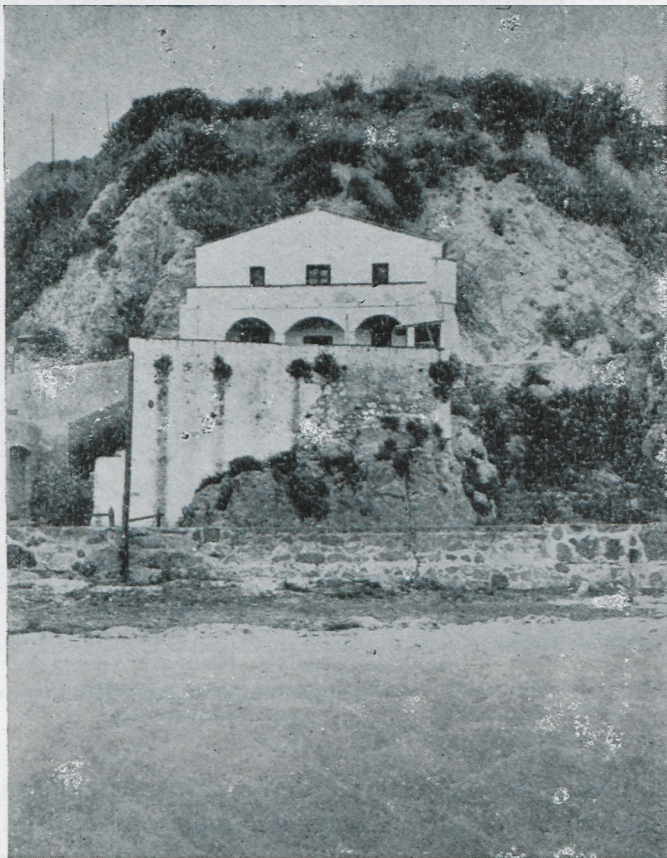
El prestigi de Josep Baralt, que era també oficial graduat a la *Real Armada*, trobà bona acollida en el *Ministro Principal*—llegeixi's comandant—de la nostra *Província Marítima* i aquest cursà la sol·licitud amb informe favorable per al Departament de Cartagena, a l'ensem que el dia 7 de març de 1779 autoritzava el funcionament provisional de l'escola nàutica d'Arenys de Mar.

I així, el dia 7 d'abril de 1779—tot just als sis mesos escassos de la pragmàtica de Carles III—, el mestre Josep Baralt inicià l'ensenyament de la ciència nàutica al seu domicili particular, que avui és la casa núm. 37 del carrer de l'Església. Només va començar amb 5 estudiants, tots ells d'Arenys; abans d'acabar el mes s'hi afegiren altres 7 aspirants a pilot, dels quals 3 eren arenyencs, 2 de Calella, 1 de Canet i un altre de Sitges.

Malgrat el que s'ha dit i repetit sobre els *covachuelistas* i les rèmores de la burocràcia del segle XVIII, el dia 30 d'abril del mateix any 1779, l'Intendent General del Departament Marítim de Cartagena, va donar la llicència de funcionament definitiu de la *Escuela Particular de Pilotos de Arenys de Mar*, posant-la sota la inspecció del comandant de la Província Marítima. Abans de finir l'any 1779, el nombre d'alumnes era de 25, dels quals 12 eren d'Arenys i els restants forans.

Enguany s'escauen, doncs, els dos-cents anys de la creació del nostre Estudi del Pilots. Fora una llàstima que aquest II centenari s'escolés, com ha passat amb tants d'altres, sense pena ni glòria.

Aquella escola de nàutica, gràcies a l'esforç del seu mestre fundador, el prestigiós Josep Baralt, anà progressant en tots els sentits; com totes les coses grans, sofrí contrarietats, ben sovint per les ridiculoses envegetes d'ací i de fora. Calgué lluitar repetides vegades per defensar la institució de l'emulació i els entrebancs d'una ciutat de la veïna comarca del Maresme i fins i tot contra els disbarats de l'Administració de la que en el segle XIX se'n volia dir *soberania nacional*, però Josep Baralt era un home de tremp i l'Estudi dels Pilots seguí endavant. L'any 1783, l'escola es traslladà del carrer de l'Església a l'edifici que havia bastit Josep Baralt sobre la penya que hi havia ran de mar, entre el Fortí de St. Elm i la Mestrança. Una reial ordre de 22 de maig de 1792 aprovava el regíme establert per la nostra escola i una altra reial disposició de 29 del mateix mes la deixava com a únic centre d'ensenyament nàutic dins la província marítima, amb el títol de *Escuela Particular de Náutica, establecida en el puerto de Arenys de Mar, baxo la Real Protección*. El 22 d'octubre de 1802, durant l'estada de Carles IV a Arenys, el Ministre de Marina visità l'Estudi dels Pilots i en vista de la importàn-

Edifici ran de la platja on des de 1782 es feren les pràctiques de l'escola i on aquesta hi funcionà definitivament des de 1792 a 1850.

El 22 d'octubre de 1802, durant l'estada de Carles IV a Arenys, el Ministre de Marina visità l'Estudi dels Pilots i en vista de la importàn-

Escut de l'Escola de Nàutica d'Arenys de Mar
utilitzat des de l'any 1795.

cia del centre i la perfecció de l'ensenyament, el rei li donà permís per tenir hissada la bandera espanyola de guerra i li atorgava el títol de *Real Escuela Náutica de Arenys de Mar*. La mort del mestre Baralt, esdevinguda l'any 1829, no va interrompre la vida de l'Estudi dels Pilots i es pogué evitar, amb l'esforç de tots, que fos suprimit a benefici d'una altra escola que tot just feia la viu-viu a la banda del Maresme; es féu càrrec de la direcció de la nostra escola un altre famós navegant, Francesc de P. Farrucha, enviat des de Cartagena. L'Estudi dels Pilots d'Arenys de Mar persistí fins l'any 1850, quan per reial ordre les escoles de nàutica foren agregades als instituts de segon ensenyament i tretes de la jurisdicció de Marina.

S'havia extingit, per decret, el gloriós i reial Estudi dels Pilots, després de 71 anys de vida, durant els quals prestigia Arenys de Mar i proporcionà més de 2.000 pilots a la marina civil i nombrosos oficials graduats a la *Real Armada*.

Després de la revolució de setembre de 1868, la Junta Revolucionària d'Arenys de Mar, el 16 d'octubre d'aquell any acordà restablir l'escola de nàutica, fent-se'n càrrec l'Ajuntament que vingué després, el qual la legalitzà com a centre agregat a la Universitat de Barcelona.

Local del carrer de l'Església on funcionà l'escola nàutica restaurada des de 1869 a 1874.

L'escola que dirigí el famós mestre Joan Monjo i Pons, s'obrí l'any 1869 a l'edifici de l'Hospital Vell del carrer de l'Església; la Comissió Examinadora de l'Escola Oficial de Nàutica de Barcelona, es traslladava a Arenys a l'acabament de cada curs. L'escola restaurada no va arribar a tenir mai la importància i el prestigi de la que s'havia fundat l'any 1779; potser perquè no tingué prou temps per assolir-ho, car el 10 de setembre de 1874, el Ministeri de Foment i Instrucció Pública va decretar la clausura de tots els establiments lliures de segon ensenyament i de nàutica. Altrament, la davallada de la marina catalana soferta en aquells anys, provocava que ja no hi hagués un interès primordial que exigís la permanència de la nostra escola de pilots.

LES PASSERES

Bellíssima evocació d'un lloc entranyable i d'un servei encara no suplert.

Foto: Arxiu Joan Torrus Pla

PROGRAMA D'ACTES

DIA 7

Tarda, a un quart de cinc: **Partit de futbol preliminar** entre «Arenys Exprés» i «Punto Nuevo, S. A.».

A un quart de set: **Partit de futbol Jovenil** entre «C. F. Badalona» i «C. F. Arenys de Mar-Gran Casino».

A les 7: Inauguració d'una **Exposició de dibuixos infantils de tot el món**, amb motiu de l'Any Internacional del Nen.

Càntirs d'Argentona-Quadres d'estany-Cargols marins, instal·lada a la Riera, Pare Fita, 19, organitzada per C.D.C.

Inauguració de l'**Exposició Filatèlica**, organitzada pel «Cercle Filatèlic i Numismàtic» que celebra el seu III Concurs «Premi Vila d'Arenys», commemoratiu del II Centenari de la Reial Escola de Pilots, a l'Ateneu Arenyenc.

Inauguració d'una **Exposició d'objectes litúrgics**, organitzada per la Secció Jovenil del Centre Excursionista Sant Francesc, al Casalet.

Al Casal Parroquial, inauguració de l'**Exposició Premsa Catalana**, organitzada per Xarxa Cultural amb la col·laboració de la Caixa de Pensions.

A les 8: Al Saló de Sessions de l'Ajuntament, **Conferència** a càrrec del Sr. Josep M.ª Pons Guri sobre «El segon Centenari de la fundació de l'Escola dels Pilots».

Cercavila de Gegants i capgrossos.

Nit, a les 10: **IV Concurs de Colles Sardanistes improvisades**, organitzat per la Colla Sardanista «Mar Blava», al mig de la Riera, davant la Plaça de l'Església.

A les 11: A l'Envelat de l'Ateneu Arenyenc, representació de l'obra teatral «**La Puntaire**», pel Grup de Teatre «L'Olla».

A dos quarts de una: **Cantada d'havaneres i cançons populars**, pel Grup «Terra endins», de Girona. Durant l'acte es servirà un «Rom cremat».

DIA 8

Matí, a les 7: **Concurs social de Pesca des d'embarcació**, organitzat pel «Club de Pesca Mar Esport».

A les 8: **Gymkana nàutica classe Optimist** organitzat pel «Club Nàutic d'Arenys de Mar».

A les 9: Al Parc de Ntra. Sra. de Lurdes, **Torneig amistós comarcal de Petanca**, organitzat pel «Club Petanca Verge de Lurdes».

Al Camp Municipal d'Esports, **Torneig comarcal de Petanca**, a cura del «Club Petanca Arenys de Mar».

A les 10: Al Casal Parroquial, **Torneig «OPEN» de Ping-Pong**.

A dos quarts de dotze: A.S.V.A.T. farà una **Visita col·lectiva** a l'Asil de les Germanetes i a l'Hospital, obsequiant als internats i malalts.

A l'Ateneu Arenyenc, entrega de premis del **IX Concurs de poesia, redacció i pintura**, patrocinat per la Caixa de Pensions.

Tarda, a les 4: Al Camp de Tir «Camí del Corral», la Societat de Caçadors «El Zorro» realitzarà el seu **Concurs de Tir al plat**.

A dos quarts de cinc: Al Camp Municipal d'Esports, **Partit de futbol** entre «U. E. Arenyenca» i «U. E. Freta».

A les 5: Al capdamunt de la Riera, **Concurs-exhibició de tir a l'Arc**, per membres del Club d'Arquers de Catalunya. Organitza C.D.C.

A les 6: A la Pista Municipal Poliesportiva, **Partit de Hockey sobre patins** entre «C. D. S. Joan», de Barcelona i «C. H. Cassà», equip Benjamins.

A un quart de set: Al Camp Municipal d'Esports, **Partit de futbol** entre «Veterans F. C. Barcelona» i «U. E. Arenyenca».

A tres quarts de set: A la Pista Poliesportiva, **Partit de hockey** entre «H.C. Masnou» i «C.H. Arenys-Cassà», equip Alevins.

A les 7: A la Plaça de l'Església, actuació de «**La capsa màgica**», espectacle infantil i juvenil, patrocinat per l'Ajuntament.

A la Riera, **I Gran cursa de Carretons**, davant la Plaça de l'Església.

A la Sala d'Exposicions de la Caixa Laietana, inauguració de l'Exposició de Fotografies «**II Concurs Festa Major d'Arenys**», organitzat pel «Centre Excursionista Sant Francesc».

A dos quarts de vuit: A la Pista Poliesportiva, **Partits de hockey** entre «H.C. Masnou» i «C.H. Arenys-Cassà», Infants i Seniors.

Recorregut de Gegants i Capgrossos anunciant l'hora de Completes.

A les 10: A l'església Parroquial, **Solemnes Completes** a l'laor de Sant Zenon, acabant amb el cant de l'«Himne a Sant Zenon» dels compatriotes Joan Draper i Xavier Maimí.

Tornada dels Gegants i Capgrossos a la Plaça de la Vila.

A dos quarts d'onze: **Gran Traca** a la Riera.

A les 11: A l'Envelat de l'Ateneu Arenyenc, **Gran Ball** amb l'«Orquesra Plateria».

Després de la Traca, **Audició de Sardanes** a la Plaça del Casino, per la Coblà «Costa Daurada».

DIA 9

Matí, a les 8: **Concurs infantil de Pesca amb canya.**

A les 10: Al Casal Parroquial, **Torneig de Ping-pong.**

Tarda, a les 6: **Concert** a l'Ateneu Arenyenc per la Cobla-Orquestra «La Selvatana».

Seguidament: **Sardanes** al Passeig Xifré.

A dos quarts de set: Inauguració de la placa de majòlica a la casa del carrer de l'Església, núm. 37, lloc on va ésser instal·lada la primera **Escola de Pilots**. Promou Unió Democràtica de Catalunya d'Arenys de Mar.

A les 7: A la Plaça de la Vila, **Ball de Gegants i Capgrossos**, amb l'estrena de la peça «Els macips de Sant Roc», original del mestre Enric Armengol i coreografia a càrrec d'Anna Xena.

A continuació: **Cercavila.**

A dos quarts de vuit: Presentació i desfílada del **Grup de «Majorettes» d'Arenys de Mar**, acompanyades per la Banda de Sant Andreu de Llavanes.

A les 8: **Ofici de Sant Zenon** a l'Església Parroquial. L'homilia anirà a càrrec del P. Lluís de Reus, O.F.M. Cap.

A tres quarts d'onze: **Castell de Focs artificials.**

A les 11: A l'envelat de l'Ateneu Arenyenc, **Gran Ball** per l'Orquestra «La Selvatana».

Show de Mary Santpere.

Al Casal de Joventut Seràfica, el «Grup Artístic Carles Xena» representarà la comèdia en tres actes, original de Rafael Anglada **«Ocells de pis».**

DIA 10

A les 6 de la tarda: Concentració a la Plaça de la Vila per iniciar una gran Cercavila encapçalada pel grup **Planxet i Sia**, el qual muntarà, al final, tota una sèrie de jocs molt originals. Organitza l'Ajuntament, i el recorregut serà molt ampli, anant-se també als barris.

A l'Ateneu Arenyenc, **Selecte Concert** al Saló-Cafè a càrrec de la Cobla Orquestra «La Principal de La Bisbal».

A les 8: A la Pista Poliesportiva, Final **Torneig fútbol-sala - Estiu1979**. A continuació, repartiment de medalles i copes.Organitza: Arenys Bàsquet

Nit, a les 10: **Sardanes** al Passeig Xifré.

Ball a l'Envelat, actuant la Cobla Orquestra «La Pricipal de La Bisbal». Actuació extraordinària dels humoristes Joan Iglesias i Pep Quintana.

DIA 11

A les 9 del matí: Inici del **VIII Concurs «Vila d'Arenys» de Pintura ràpida**, organitzat per la Societat Cultural Gran Casino, amb el segellat de teles en el Saló Bar de la Societat. Aquest Concurs compta amb el patrocini de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, de la Societat Gran Casino i per l'empresa local M.U.V.I.S.A., que dóna el Premi especial d'Aquarel·la.

Tarda, a les 7: **Entrega de Premis** a la Sala d'Exposicions de la Societat Cultural Gran Casino. Les obres quedaran exposades al públic fins el dia 22 del corrent mes de juliol.

Pengeu senyeres i domassos als balcons!

L'envelat al Port, durant l'última etapa de la seva construcció.

Foto: Arxiu Joan Torrus Pla

LES TRADICIONS I EL DEMÀ

En tota tradició hi ha, o hi pot haver, aspectes negatius; però arraconar en bloc el que és tradicional en nom del progrés equivaldria a negar la continuïtat del desenvolupament d'un poble.

En una comunitat nacional que no romangui paralitzada—i una paralització absoluta resulta difícil que sigui permanent—hi ha evolució. Com a conseqüència, la tradició no s'hi converteix en ritus encarrat, en l'expressió mimètica d'unes formes de vida caduques, sinó que hi esdevé una recreació cultural continuada, nodrida amb experiències que són la resultant de goigs i de fatics viscuts col·lectivament i arrelats al fons del desenvolupament històric.

Si un poble arracona la seva tradició fluctua, desarrelat, a la mercè d'improvisacions, empès per forces exògenes que el desnaturalitzen fins anul·lar-lo. En un poble viu que s'obre camí, les tradicions esdevenen una constant en l'expressió de la seva vida col·lectiva, que perdura i madura a través de les generacions. Si aquesta constant s'extingís, el poble que l'havia generada desapareixeria, com a ens diferenciat, en profit d'un altre poble; o bé engendraria una nova comunitat amb unes característiques imprevisiblement diferents de les que configuraven la comunitat transformada.

Caldria no deixar de fer-nos consideracions d'aquesta mena a l'hora de plantejar-nos què és i què hauria de ser una Festa Major d'acord amb la realitat nacional catalana d'avui, tot tenint en compte la nostra història (els antecedents llunyans i immediats de l'avui) i allò que pretenem ser, com a poble, en el futur.

Potenciar les Festes Majors dels Països Catalans amb un esperit renovador que es mantingui coherent amb aquelles característiques nacionals que hem acceptat i mantingut com a vàlides de generació en generació i que, al mateix temps, respongui a les nostres ambicions col·lectives, és una de les maneres de lluitar amb eficàcia per evitar que la nació catalana deixi d'existir; per a fer possible que ocupi el lloc que li correspon en el conjunt de pobles que progressen sense perdre la seva autenticitat i que, per això, enriqueixen la complexa varietat del món.

Fèlix Cucurull

A FORA TEMPS
o
QUETZALCOATL

El riure esquiü del meu besavi a l'era,
la mare i jo pel port d'agost i mar,
el tir al plat i una barca de vela,
els jocs amb fang en un carrer mullat...

són l'horitzó del meu poble—si ho era—,
records de calç i de paper estripat,
de frares alts i plàtans de riera...
més certs avui que no ahir ni demà.

El Temps se'n va i el Sense-Temps l'espera
allà on la mar abraça els peus del cel
i el Gran Serpent dibuixa els seus plomalls.

Pujo al canot per a besar-li el ceptre,
perdo la por i amaro el mar de mel:
L'instant és dolç i etern foc d'encenalls.

Del llibre AOR,
de Teresa d'Arenys (T. Bertran).

D'UN ARENYS QUE FOU

El dia de la inauguració, una gran gentada es congregà al final de la Riera, precisament al lloc on ara es trobava el senyor Dotres. Allí, vora el pont del ferrocarril, enfonsat a terra i amb una aparença impressionat de casamata militar, el Dejector Neumàtic Automàtic *Watson and Co. Ltd.* — ciment armat, escales metàl·liques, lluent silenci de motors i compressors —, esperava el moment solemne de ser posat en marxa. Era la Festa Major i la gent no sabia què fer. Per això tothom havia vingut a veure la gran novetat.

A les dotze en punt i als acords vibrants d'una marxa militar, el senyor Massana accionà una palanca i va posar en marxa el famós Dejector Neumàtic Automàtic. Abans, però, en Dotres havia preparat un dels parlaments més lluïts al senyor alcalde. En aquella peça d'oratória municipal, un cop portades a terme les obligades al·lusions als estables d'Augias, el futur esplendor que la platja del Mareny assoliria com a punt d'estiueig únic a la Costa per les seves aigües de mar puríssimes, vingueren detalls tècnics i d'informació tan interessants com que l'altura manomètrica total d'elevació de les aigües i de les matèries en suspensió era inferior a una atmosfera — calculada la pèrdua de càrrega —, i que els Dejectors Neumàtics Automàtics de la firma *Watson and Co. Ltd.* funcionaven a satisfacció de tothom a Gibraltar, Mónaco, Ostende, Eastbourne, Oporto, Henley-on-Thames, Kieff, Southampton i en molts altres llocs encara.

Tothom aplaudí — menys els que havien vingut a fer el nas com a espies de l'oposició — i l'alcalde accionà la palanca. Després, amb una organització modèlica, tot l'Ajuntament en corporació, a pas de càrrega, assaltà els cotxes preparats un xic més lluny, a la carretera, per traslladar-se a tota velocitat a l'escullera, on l'alcalde presidiria la primera dejectió col·lectiva, higiènica i moderna del Mareny.

Va ser una correguda plena de nerviosisme, perquè tothom tenia present que, impulsada pels poderosos compressors, aquella històrica aigua bruta feia camí sota terra, dins la tuberia, des del centre del poble fins a l'escullera, fora del port. L'Ajuntament va guanyar la cursa. En arribar a l'escullera, a la petita tribuna disposada dalt de les roques, damunt la boca del canó de la claveguera, encara no s'havia precipitat al mar l'esperat doll d'aigua tèrbola.

Una gran gernació esperava també aquí, perquè ja és cosa sabuda que sempre es troba un públic entusiasta pel que sigui, fins per contemplar una primera caiguda al mar de l'aigua de les comunes. Tothom estava emocionat. Tothom esperava ser el primer a cridar:

- ¡Aigua!

Van passar cinc minuts, va passar un quart. Ni gota d'aigua. El senyor Massana somreia serenament, com el capità que tem per la seva nau però que no en dona res a entendre. Al cap de vint minuts el somris del senyor alcalde s'havia convertit en una ganyota preocupada i tensa.

Als vint-i-cinc arribà en Met, l'agutzil, amb la notícia de la catàstrofe: la tuberia, de fabricació «nacional», s'havia trencat enmig del Passeig de Mar i un tèrbol i pudent brollador omplia d'espant i de males olors el poble. Allò fou la fi del projectat Dejector Neumàtic Automàtic, perquè si bé l'alcalde insistí -i fins es demanaren judicialment danys i perjudicis a la casa que els havia venut la tuberia-, la gent havia perdut la fe i fins el respecte a la sorollosa baluerna de vora el pont. I els contraris polítics, abans tan alacaiguts, bon punt corria la veu que els motors funcionaven, corrien amb cadires a seure al Passeig de Mar i esperaven, amb aire mofeta i confiat, el moment de rebentar-se el tub i brollar de terra una aigua opaca i malolent. Feien juguesques sobre quin tros es trencaria.

En Dotres es mira, des del pont, l'embalum de ciment armat amb una mirada compassiva. Havia estat una Festa Major ben trista, la passada. Si el senyor Massana no tenia alguna idea millor per celebrar amb un cop d'efecte la de l'any vinent, el prestigi de l'alcalde en sortiria ben malmès.

Fracassada la revolució higiènica, les coses han tornat a la tradició més natural i rànica. Només que un xic empitjorada. Perquè abans un sistema arcaic i anàrquic de clavegueres feia que cada carrer i de vegades fins cada casa donés les seves aigües brutes a la platja on -com un riu encaminat al desert- eren gairebé sempre absorbides abans d'arribar al mar. Però ara, l'única cosa que resta del meritori esforç per llençar lluny les aigües brutes del Mareny, és la seva concentració massiva enfront de la Riera, on formen, damunt la sorra de la platja, un vast embassament.

De la novel·la *Miralls Tèrbols* de FERRAN DE POL.
Club dels Novel·listes, volum XL, 1967.

